

OJCIEC - PIERWSZYM WYCHOWAWCĄ I NAUCZYCIELEM

Mgr Mateusz Szast – KUL STALOWA WOLA

ur. 7 lipca 1987 roku w Nisku, w r. 2000 ukończył szkołę podstawową a następnie Publiczne Gimnazjum im. Orłąt w Rudniku n/Sanem. Egzamin dojrzałości w 2006 r. po czym studia z prawa w roku następnym z socjologii. Absolwent Podyplomowych Studiów w Zakresie Komunikowania Społecznego i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych KUL oraz socjologii w Stalowej Woli. Obecnie student prawa UMCS oraz doktorant Wydziału Nauki Społecznych KUL. Od czterech lat przewodniczący Koła Naukowego Studentów Socjologii „Socjotras”, członek Komisji Rewizyjnej OSP Kopki, lektor w rodzinnej Parafii Św. Marcina w Kopkach, członek Interdyscyplinarnego Koła Naukowego „Nowoczesne Kształcenie” KUL w Stalowej Woli. Organizator i uczestnik wielu konferencji naukowych. Zainteresowania naukowe: psychologia społeczna, komunikacja społeczna, Public Relations, socjologia polityki oraz migracje ludności.

WSTĘP

Emigracje towarzyszą człowiekowi od zawsze. Są specyficznym zjawiskiem, które nabrało dynamizmu w drugiej połowie XX wieku oraz na przełomie XX i XXI wieku. Jedną z największych jej cech jest światowy zasięg oraz ogromne rozmiary. Organizacja Narodów Zjednoczonych według swoich szacunków podaje, że 3% populacji światowej to migranci. Według tej organizacji ludność niektórych krajów ulegnie zmniejszeniu, (Włoch w 2050 roku zmniejszą się z 57 milionów do 41 milionów). Zjawisko to można dostrzec analizując migracje między Polską a Wielką Brytanią¹. Mamy obecnie do czynienia z gospodarką światową, która charakteryzuje się globalnym rynkiem pracy tworzonym przez najbogatsze kraje takie jak: Japonia, USA, Wielka Brytania,

Niemcy, Francja, gdzie trwa napływ siły roboczej z regionów słabo rozwiniętych². Nowoczesność jawi się także jako wielokulturowość przejawiająca się mozaiką etnograficzną, w której istnieje możliwość wyrażania swoich dążeń, celów i obrony praw. Ponowoczesność zaś jest tworem nowoczesności z dodatkowymi elementami takimi jak: fragmentaryzacja życia, jego płynność, indywidualizacja oraz konsumpcjonizm³. Emigracje to według literatury przedmiotu wyjazd na stałe lub na pewien okres do innego kraju z przyczyn religijnych, politycznych lub ekonomicznych, natomiast migracje to przemieszczanie się ludzi, pobyt czasowy w innym kraju bądź na terenie jednego państwa w wyniku rachunku zysków i strat jednostek lub konfliktu wartości⁴.

¹ Zob. K. Markowski. *Oblicza migracji Polaków po 2004 roku z uwzględnieniem wybranych aspektów emigracji do Włoch*. [w:] D. Byk, B. Różnowski, M. St. Zięba (red.). *Migracja zarobkowa do Włoch. Próba podejścia interdyscyplinarnego*, Lublina 2008, s. 70.

² Zob. K. Slany. *Trauma codziennego życia: Z badań nad migrantkami polskimi we Włoszech i USA*. [w:] K. Slany (red.). *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa*. Kraków 2008, s.321.

³ Zob. K. Slany (red.). *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa*. Kraków 2008, s. 8.

⁴ Zob. tamże, s. 15.

1. OJCOSTWA W OCZACH INNYCH

Zwykło się mówić, że to mężczyźni odchodzą, zdradzają, porzucają... Jednak sytuacja ulega zmianie i obecnie kobiety rezygnują z macierzyństwa z różnych powodów. Jednym z nich jest emigracja zarobkowa bądź motywacje zawodowe pracy na lepszym rynku. Kiedyś to właśnie mężczyźni czuli się zobowiązani za zapewnienie bytu rodzinie, poszukiwania źródeł dochodu. Nie oznacza to bynajmniej, że kobiety nie emigrowały wcale. Otóż migrowały, ale jako cień mężczyźni jako żony, matki, córki, stanowiły tło emigracji, a nie jej rdzeń. Obecnie sytuacja ulega zmianie na skutek różnych czynników. Zmiany ustrojowe dokonujące się w państwach socjalistycznych doprowadziły do pogorszenia sytuacji kobiet. Odejście od idei państw opiekuńczych na rzecz gospodarek wolnorynkowych doprowadziło do powiększenia bezrobocia wśród kobiet, zaniżenie poczucia własnej wartości prowadząc do „feminizacji biedy”⁵. Brak pewności siebie, postępujące bezrobocie, degradacja gospodarki, przyjęcie na siebie dodatkowych ról i odpowiedzialność za rodzinę doprowadziło do przeobrażenia struktury migrantów, czego przykładem może być zdiagnozowanie nowego zjawiska społecznego określanego mianem „feminizacji migracji”, które to polega na wzrastającym udziale kobiet w wyjazdach zarobkowych. Zmianie ulegają także role i pozycje kobiet w podejmowaniu decyzji o wyjeździe⁶. Kobiety pracują w obcych krajach zazwyczaj jako

gospodynie domowe, w usługach, gastronomii oraz w przemyśle erotycznych. Przestały być skrępowane ciasnymi gorszami życia codziennego oscylującego wokół domu i rodziny kreując nowe sposoby postrzegania świata i własnej wartości, radykalnie zmieniając rozumianą dotąd kobiecość⁷.

2. ZMIANA RÓL CZY ZASTĘPSTWO?

W związku z tym wzrosło zainteresowanie badaczy problematyką wyjazdową kobiet jako podmiotu migracji, a nie jak dotychczas tło tego zjawiska. Badając migrujące pań brano pod uwagę motywy podjęcia migracji wśród których należy wyróżnić:

1. Trudną sytuację w rodzinie;
2. Wyjazdy dla siebie;
3. Dobra oferta kraju przyjmującego;
4. Ucieczka z miejsc słabo rozwiniętych;
5. Chęć poszerzenia horyzontów myślowych i samorozwój kobiet⁸.

Sylwetka kobiety-migrantki stała się tematem wielu badań z zakresu socjologii, psychologii, demografii. Pejzaż migracji został zatem wzbogacony o nowe nurty zainteresowań nad motywami podjęcia tych kroków, zmianami postaw i ról życiowych oraz przewartościowaniu życia, o którym traktuje współczesne socjologia rodziny. Dane statystyczne dowodzą, że odsetek kobiet wyjeżdżających do pracy za granicę jest większy od mężczyzn w województwach: Lubuskim (62%), Zachodniopomorskim (58%), Dolnośląskie (57%), Śląskie (88%), Opolskie (87%), Pod-

⁵ Zob. R. Gunthert. *Kariera negatywna jako skutek migracji. Losy kobiet z Europy Wschodniej i Środkowej w zachodnich państwach pobytu*. [w:] J. Pałkowska-Kujawy (red.). *Współczesna Europa w procesie zmian. Wybrane Problemy*. Warszawa 2006, s. 162.

⁶ Zob. tamże, s. 71.

⁷ Zob. K. Słany. *dz. cyt.*, Kraków 2008, s. 9.

⁸ Zob. Z. Kawczyńska-Bytrym. *Polskie emigrantki we Włoszech*. [w:] D. Byk, B. Różnowski, M. St. Zięba (red.). *dz. cyt.*, Lublina 2008, s. 62.

laskie, Pomorskie, Warmińsko-mazurskie (82%)⁹. Biorąc pod uwagę strukturę migrantów według okresu podjęcia wyjazdu „za chlebem”, ilość mężczyzn w stosunku do kobiet maleje. Przed rokiem 1998 mężczyźni stanowili 71% ogółu, w drugim okresie między 1998 a 2003 rokiem, liczba

ta spadła do 66%, zaś w ostatnich trzech latach struktura płci się prawie wyrównała. Kobiety stanowiły 47% migrantów (badania powiatów: biłgorajskiego, starachowickiego, mońskiego, słupeckiego)¹⁰.

Pod koniec 2011 roku liczba emigrantów to 2 mln 60 tys. obywateli Polski, o 60 tys.

Tabl. 1. Emigracja z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2009

Kraj przebywania	Liczba emigrantów w tys.						
	NSP 2002 ^b	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem	786	1 000	1 450	1 950	2 270	2 210	1 870
Europa	461	770	1 200	1 610	1 925	1 887	1 635
w tym:							
Unia Europejska (27 krajów)^c	451	750	1 170	1 550	1 860	1 820	1 570
w tym:							
Austria	11	15	25	34	39	40	38
Belgia	14	13	21	28	31	33	34
Cypr	4	4	3
Dania	17	19	20
Finlandia	0,3	0,4	0,7	3	4	4	3
Francja	21	30	44	49	55	56	47
Grecja	10	13	17	20	20	20	16
Hiszpania	14	26	37	44	80	83	84
Irlandia	2	15	76	120	200	180	140
Niderlandy	10	23	43	55	98	108	84
Niemcy	294	385	430	450	490	490	415
Portugalia	0,3	0,5	0,6	1	1	1	1
Republika Czeska	8	10	9
Szwecja	6	11	17	25	27	29	31
Wielka Brytania	24	150	340	580	690	650	555
Włochy	39	59	70	85	87	88	85
Kraje spoza Unii Europejskiej	10	20	30	60	65	67	65
w tym:							
Norwegia	36	38	45

a Dane dotyczą liczby osób przebywających za granicą czasowo: dla lat 2002-2006 – powyżej 2 miesięcy, dla lat 2007-2009 – powyżej 3 miesięcy.

b Po rozszczepieniu liczby emigrantów o nieustalonym kraju czasowego pobytu liczba emigrantów przebywających w krajach Europy wynosi 547 tys., w krajach UE – 535 tys.

Źródło: GUS, Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004 – 2010, Warszawa, październik 2011 rok.

⁹ Zob. K. Slany. dz. cyt., [w:] K. Slany (red.), *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa* Kraków 2008, s.321.

¹⁰ Zob. J. Napierała. *Regionalne aspekty zróżnicowania mobilności Polaków w świetle wyników sondażu*. [w:] P. Kaczmarczyk. *Współczesne migracje zagraniczne Polaków. Aspekty lokalne i regionalne*. Warszawa 2008, s. 137.

więcej niż w 2010 roku¹¹. W badaniach pomija się często mężczyznę, męża, partnera życiowego migrantki, który zostaje w domu i sprawuje opiekę nad gospodarstwem domowych i owocami związku z kobietą- dziećmi. Zatem przeobrażeniu ulega życie rodzinne, typy rodzin i stadium ich rozwoju. Wyróżnia się trzy typy rodzin;

1. Rodzina w epoce postindustrialnej, jako wielopokoleniowa, tradycyjna, patriarcalna, gdzie głową jest ojciec mąż, podejmujący decyzje i dbający o zabezpieczenie bytu rodzinie.
2. Rodzina w epoce industrialnej, jawiąca się jako rodzina mała, dwupokoleniowa, gdzie role były sztywno zaznaczone przez wszystkich członków rodziny, rodziców oraz dzieci. Rodzice dzielą się obowiązkami domowymi, wspólnie podejmują decyzje, kładzie się nacisk na potrzeby emocjonalne członków.
3. Rodzina w epoce postindustrialnej, mała, nuklearna. W jej skład wchodzi rodzice wraz z dziećmi, w jej obrębie zaczynają dominować następujące zjawiska:
 - nasilenie procesu indywidualizacji jednostek (kobiet);
 - wzrost zatrudnienia i dążenia kobiet do samorealizacji;
 - mała ilość dzieci w rodzinach;
 - liberalizacja norm;
 - wzrost liczby rozwodów i związków nieformalnych;
 - wyparcie tradycyjnych wartości rodzinnych¹².

Rodziny jako podstawowa komórka społeczna, oparta na związkach krwi małżeń-

stwa bądź adopcji, połączona stosunkiem małżeńskim i rodzinnym- dzieci uległa przekształceniu¹³. Układ ról małżeńskich i rodzicielskich jest często przenoszony, zacierają się granice i podział pracy wykonywanych przez matki i ojców, którzy najczęściej wspólnie pracują na utrzymanie domu, wspólnie też troszczą się o utrzymanie domu, rozwój i wychowanie dzieci. Zmianie ulega przede wszystkim rola ojca, który niegdyś odpowiedzialny był za zapewnienie bytu rodzinie, a nie więź emocjonalną¹⁴. Jak pokazują badania CBOS w większości gospodarstw domowych układ ról w wykonywaniu czynności: pranie, gotowanie, prasowanie, zakupy, odprowadzanie dzieci do szkoły, uczęszczanie na wywiadówki często odbywa się przy udziale mężczyzny¹⁵. Dlatego też w dobie emigracji zarobkowej kobiet przejawiającej się wyemancypowaniem i wzroście poczucia wartości kobiet, a także wobec troski o dobro gospodarstwa domowego dochodzi do powstania rodziny niepełnej czasowo bądź stale w której opiekę nad dziećmi sprawują ojcowie. Jest to nowe zjawisko o którym nie mówi się na forum publicznym, powstało bardzo mało artykułów, cząstkowe informacje można znaleźć przeglądając strony internetowe poświęcone tej tematyce bądź czytając prasę. Czym więc jest współczesne ojcostwo? Według literatury przedmiotu ojcem jest mężczyzna, który ma własne dziecko bądź dzieci, zaś ojcostwo to sytuacja w której takowy mężczyzna jest co do faktu ojcem i sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem¹⁶. Mężczyzna jako ojciec sprawuje

¹¹ Zob. <http://pap.pl>, (25.09.2012).

¹² Zob. D. Gębuś. *Mama, tata, dziecko? Przemiany ról małżeńskich i rodzicielskich we współczesnych rodzinach*, w: I. Janicka (red.). *Rodzice i dzieci w różnych systemach rodzinnych*. Kraków. 2010, s. 58.

¹³ Zob. S. Kozak. *dz. cyt.*, Warszawa 2010, s. 74.

¹⁴ Zob. tamże, s. 59.

¹⁵ Zob. tamże.

¹⁶ Zob. Bp E. Ozorkowski. *Słownik małżeństwa i rodziny*. Warszawa Łomianki 1999, s. 314.

swoje obowiązki poprzez role, postawy, funkcje i zadania, które w XX wieku uległy drastycznym przeobrażeniom z wielu przyczyn. Wymienia się między innymi: szybki rozwój przemysłu, urbanizacja, ruchy feministyczne, bunt młodego pokolenia, kryzys małżeństwa i rodziny a nade wszystko migracje, nie tylko mężczyzn jak się zwykło mówić, ale także kobiet¹⁷, poprzez zmiany w postrzeganiu rzeczywistości i funkcji w rozumieniu aksjologiczno-normatywnym potęguje te procesy. W dobie konsumpcjonizmu już nie wystarczą cztery ściany, małe auto. Aspiracje człowieka urastają do rangi często nań nieosiągalnej kosztem wartości największych, jaką niewątpliwie jest miłość i troska o drugiego człowieka. Zmienia się postrzeganie pojęcia jakości życia oraz szczęścia z życia współczesnego człowieka¹⁸.

3. EMIGRACJA I CO DALEJ?

Trudno znaleźć Polaka, który w jakimś stopniu nie doświadczyłby tego zjawiska, szczególnie po akcesji Polski w struktury Unii Europejskiej. Dotyczy to zarówno osoby wyjeżdżające do obcego kraju, osoby mające kontakt z migrantami a nade wszystko dotyczy osób pozostających w kraju macierzystym, kraju, który staje się niejako doliną łez i rozpaczy. Dzięki temu zjawisku rodziny mogą realizować cele konsumpcyjne, wychowawcze, edukacyjne¹⁹, jednak zdominują o celu najważniejszym jakim

jest socjalizacja dzieci oraz utrata więzi i fizycznej obecności w procesie dorastania pociech, pełnieniu pełnego udziału w życiu domowym, ciepłem ogniska domowego i miłości braterskiej. Więź rodzinna jest kluczowym czynnikiem prawidłowego rozwoju dzieci oraz dobrostanu psychicznego małżonków. Generalnie to mama dbała o dzieci spędzając z nimi więcej czasu, dlatego też dzieci spodziewają się, że matka powinna być dostępna, kochająca, empatyczna, współczująca dlatego dla ojca przejmującego obowiązki domowe może być to ciężka, najbardziej przerażająca praca, ale również może być to najbardziej satysfakcjonująca pracą jaką kiedykolwiek wykonywał²⁰. Każde z rodziców pełni określone funkcje, które oprócz okazywania miłości, darzenia zaufaniem, wsparciem rzucają na przyszłe życie dziecka. Brak więzi przejawia się negatywnymi skutkami w socjalizacji dziecka, na przykład jeśli małe dziecko w ciągu kilku pierwszych miesięcy życia straci łączność z którymkolwiek z rodziców może mieć poważne problemy z nawiązaniem bliskich relacji w wieku dojrzałym. Innymi konsekwencjami może być niedojrzałość społeczna, stany lękowe, agresja, wycofanie z życia społecznego, niska samoocena, poczucie winy, zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa i trudności w poczuciu z identyfikacyjnej z płcią²¹. Gdy wyjedzie ojciec dziecko go idealizuje, w przypadku, gdy

¹⁷ Zob. tamże, s. 316.

¹⁸ Zob. R. Bera. *Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich*. Lublin 2008, s. 59.

¹⁹ Zob. H. Grzymała-Moszczyńska (red.). *Drogi i rozdroża. Migracje Polaków w Unii Europejskiej po 1 maja 2004 roku. Analiza psychologiczno-socjologiczna*. Kraków 2010, s.9.

²⁰ Zob. J. McDowell. *Ojcowska miłość, czyli jak relacja z ojcem wpływa na samoocenę dziecka i rozwój jego osobowości*. Warszawa 2010, s. 15.

²¹ Zob. S. Kaczor, T. Z. Garleja. *Sieroctwo emigracyjne-problemy i możliwości działań profilaktycznych*. [w:] R. Bera. *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*. Lublin 2010, s. 188.

dom opuszcza matka rodzina przeżywa kryzys, opiekę przejmuje ojciec lub najbliżsi członkowie rodziny (dziadkowe, wujostwo), niemniej wyjazd ojca nie pociąga ze sobą tak poważnych komplikacji jak wyjazd matki²². Matka zaspokaja potrzeby biologiczne i emocjonalne, często spędzając z pociechami swój wolny czas uczy je miłości, empatii, zrozumienia potrzeb drugiego człowieka²³. Natomiast sytuacja ojca, który niegdyś reprezentował dom na zewnątrz, zarabiał, chronił, dbał o bezpieczeństwo stała się niejasna, zmiany ról wprowadziły chaos egzystencjalny mężczyźni w rodzinach i przeobrażenie ich życia²⁴. Sprawowanie opieki nad gospodarstwem domowym to nie tylko pranie sprzątnie, gotowanie itp, to także o wiele ważniejszy komponent jakim jest niewątpliwie kontakt emocjonalno uczuciowy.

4. SKUTKI ROZŁĄKI

Literatura przedmiotu wskazuje na to, że kobiety inaczej niż mężczyźni odczuwają rozłąkę z dziećmi, niemniej jednak wyjeżdżają zostawiając mężów samych. Wyjazd kobiety wiąże się z większą traumą dzieci aniżeli wyjazd ojca, rola ojca, ojca matki spoczywa na mężczyźnie, który nie do końca potrafi od samego początku odnaleźć się w nowej sytuacji. Dlatego też wiele się słyszy o argumentach sprzeciwu wobec wy-

jazdom zarobkowym kobiet, są to apele do Pań, aby czyniły refleksje nad motywami homo economikus²⁵. Brak matki powodując różne zaburzenia w rozwoju fizycznym, psychicznym, osobowościowym, jak również społecznym mogą doprowadzić do nieodwracalnych zmian zwanych przez specjalistów „choroba sierocą”, która może przebiegać pod rozmaitymi postaciami klinicznymi²⁶ od wyniszczenia psychicznego po kalectwo umysłowe i fizyczne. Dotyczy to zarówno dzieci najmłodszych jak i starszych, a także młodzieży szkolnej. Ubocznym efektem rozłąki jest zatem osamotnienie dziesiątek tysięcy dzieci, które nie zawsze są uwzględniane w planach swoich rodziców i zostają w kraju, z mamą, bądź z tatą. Emigracja przyczynia się do rozerwania rodziny, która i tak jest obecnie instytucją bardzo kruchą²⁷, obarczona jest bowiem wieloma trudnościami ekonomicznymi, mieszkaniowymi, społecznymi, edukacyjnymi, globalizacyjną dyfuzją kulturową, która przyczynia się do wzrostu liczby rozwodów, separacji²⁸. Czasowa nieobecność któregokolwiek z rodziców powoduje wyłączenie z udziału w życiu rodzinnym, braku wyuczulenia na bieżące problemy, zatracenie empatii. Powroty także są trudne, często trudno odnaleźć się matce lub ojcu w sytuacjach rodzinnych ponieważ odwykli od tych ról co generuje napięcia, stresy,

²² Zob. tamże. s. 189.

²³ Zob. A. Jacewicz. *Wybrane problemy funkcjonowania rodzin emigrantów*. [w:] R. Bera, dz. cyt., Lublin 2010, s. 200.

²⁴ Zob. J. Witczak. *Ojcostwo bez tajemnic*. Warszawa 1992, s. 16.

²⁵ Zob. E. Kępińska. *Migracje sezonowe z Polski do Niemiec. Mechanizmy rekrutacji, rola rodziny i różnicowanie według płci*. Warszawa 2008, s. 252.

²⁶ Zob. S. Kozak. dz. cyt., Warszawa 2010, s. 106.

²⁷ Zob. tamże, s. 9.

²⁸ Zob. tamże, s. 96.

kłótnie, osłabienie więzi uczuciowych, czego konsekwencje mogą być tragiczne dla trwania rodziny²⁹.

W obliczu migracji zarobkowych wyłoniło się nowe pojęcie określające dzieci pozostawione w kraju, chodzi o termin eurosierota. W mojej ocenie jest to nadużycie tego słowa. Jest ono „modne”, jak to mawiają dziennikarze, chwytliwe i nadające się na nagłówki lub leed, niemniej jednak trafnie nie określa dziecka pozostającego pod opieką jednego z rodziców. Wyjazd jednego z rodziców nie czyni młodego człowieka sierotą, rodzina staje się niepełna, nie jest dysfunkcyjna do końca³⁰. Inne nowe zjawisko zaobserwowane w dobie emigracji kobiet to macierzyństwo na odległość polegające na tym, że matka pracuje i mieszka w innym kraju, jest odseparowana oczywiście czasowo³¹. Pierwsze dane dotyczące samotnych ojców pochodzą z 1970 roku³² (1970- 53 000, 1978- 66,2 tys, 1988- 79,1 tys., 1995- 88 tys.). Bardzo rzadko bada się ojców samotnie wychowujących dzieci, a jeszcze rzadziej ojców, którzy wychowują dzieci migrantek. Zatem jak twierdzi o prof. Leon Dyczewski mamy do czynienia z ukształtowaniem bardziej domowego wzorca ojca³³. Ojcowie przejmujący obowiązek wychowania dzieci stanowią specyficzną grupę społeczną różniącą się od grupy samotnych

matek. Jeśli w rodzinie zabraknie ojca to ten fakt jest czymś normalnym w społeczeństwie, utartym, oczywistym, natomiast gdy zabraknie matki, która pozostawia świadomie swoją rodzinę spotyka się z nieakceptacją społeczną. Podjęcie opieki przez ojca spotyka się z ogromnym uznaniem i postawą swoistego heroizmu. Samotni ojcowie z reguły mają problemy z prowadzeniem gospodarstwa domowego, są obciążeni pracami domowymi i trudności stanowią prace typowo kobiece. Trudności te zgłasza więcej niż połowa samotnych ojców, toteż znacznie częściej angażują dzieci do różnych prac domowych. Blisko 3/4 ojców korzysta z pomocy osób z najbliższej rodziny (babcie, teściowie, mamy, siostry, sąsiadki). Ojcowie uskarżają się także na to, że nie dobrego kontaktu z dziećmi. kontakt ten nie jest właściwy charakteryzujący się mniejszą czułością, empatycznością, bliskością itp³⁴. W roku 2007 było 120 tys. samotnych ojców³⁵, według danych z połowy roku 2011 w Polsce jest około 1,8 mln samotnych matek i 232 tys. ojców, którzy samotnie wychowują dzieci. Dane ostatniego spisu powszechnego unaocznia samotne ojcostwo bowiem odsetek ten będzie znacznie większy³⁶.

Ojcostwo to według autora artykułu pt. „Myślałem o emigracji, ale...rodzina musi

²⁹ Zob. K. Przybycień, M. Przybycien. *Emigracja-lekarstwo czy trucizna? Sytuacja rodzinna dzieci emigrantów w świetle badań własnych*. [w:] B. Więckiewicz (red.). *Problem eurosieroctwa w Polsce*. Stalowa Wola 2011, s. 69.

³⁰ Zob. D. Gizicka. *Rodzina w rozłące migracyjnej w świadomości dorosłych dzieci migrantów*. [w:] B. Więckiewicz (red.), dz. cyt. Stalowa Wola 2011, s. 34.

³¹ Zob. S. Urbańska, *Transnarodowość jako perspektywa ujęcia macierzyństwa w warunkach migracji*. [w:] K. Slany (red.). *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa*. Kraków 2008, s. 75.

³² Zob. B. Lachowska, S. Lachowski. *Psychospołeczne aspekty samotnego ojcostwa*. [w:] D. Kornas Bieła. *Oblicza ojcostwa*. Lublin 2001, s. 483.

³³ Zob. tamże, s. 488.

³⁴ Zob. tamże, s. 484.

³⁵ Zob. I. Chęcińska. *Rodziny niepełne w Polsce*. <http://wstroneojca.pl>, (04.02.2007).

³⁶ Zob. <http://zakochanyRodzic.pl>, (09.05.2011).

być razem” Piotra Rausza *to misja i powołanie, które, jak nigdy dotąd, domaga się osobistego zaangażowania, woli zmagania się z sobą, męskiej twórczości oraz głębokiej więzi z Bogiem jako Ojcem. Być ojcem, to oddać się do dyspozycji rodziny i dzieci, służyć im, być za nie odpowiedzialnym. Ale nie jest to łatwe zadanie; w naszej sytuacji społeczno-ekonomicznej, szczególnie trudne dla ojców rodzin wielodzietnych. W czasach tzw. kryzysu ojcostwa, dobry ojciec wydaje się wielkim dobrem narodowym, może nawet zasługuje na miano bohatera*³⁷.

Na podstawie badań nad rodziną niepełną Joanna Jankiewicz podaje, że w Polsce ponad 20 proc. dzieci, które wymagają opieki, mieszka tylko z jednym opiekunem. Wciąż rośnie liczba rodzin niepełnych i rodziców samotnie wychowujących dziecko. I choć zdecydowaną większość nadal stanowią samotne matki (ok. 90 proc.), przybywa mężczyzn, którzy z różnych przyczyn sprawują opiekę nad dzieckiem samotnie. Z czego to wynika? – *To przede wszystkim efekt rozwodów, których liczba z roku na rok lawinowo rośnie. Duże znaczenie ma też emancypacja kobiet i dążenie do odniesienia sukcesu zawodowego. Kobiety nie chcą już żyć w cieniu mężczyzny, chcą się rozwijać.*

5. OJCIEC – NOWE OBLCIE

Mężczyźni wychowujący dzieci spotykają się z coraz większym zaufaniem społecznym. Jak donoszą psychologowie oraz psychiatrzy „*Ojciec nigdy nie zastąpi dziecku matki, ale to wcale nie znaczy, że nie może zapewnić mu wzoru, który dziecko będzie mogło w przyszłości naśladować. Dziecko dobrze rozwija się, jeśli czuje się bezpiecznie*

*i czuje, że jest kochane. A to poczucie może dać każdy rodzic, niezależnie od płci*³⁸.

Toteż samotne rodzicielstwo, ojcostwo to sytuacja w której mężczyźni jest niezwykle trudno. Powodem trudności mogą być biologiczne uwarunkowania, kulturowe. Ojciec niewątpliwie doskonale poradzi sobie z codziennymi obowiązkami, takimi jak pranie, gotowanie, prasowanie, sprząatanie, odwożenie do szkoły, odrabianie lekcji czy chodzenie na wywiadówki. Mężczyźni często muszą udowodnić światu, że mogą być ciepłymi, dobrymi rodzicami, który może troszczyć się o dom jednak zdaje sobie sprawę, że *tata nie zastąpi mamy, która jest niezbędna do prawidłowego rozwoju dziecka. Kobieta uczy wyrażać emocje, dbać o relacje międzyludzkie, buduje poczucie bezpieczeństwa, z czym niejednokrotnie mężczyźni nie do końca dają sobie radę*³⁹.

Oto przykład Mirka, który został opisany w artykule dostępnym na jednej z platform internetowych. Mirek przejął na siebie obowiązki obu rodziców, musiał godzić pracę zarobkową z samotnym wychowaniem dzieci. *Z pobudkami, śniadankami, odprowadzaniem do żłobka i przedszkola, odbieraniem po pracy, gotowaniem, praniem, sprzątaniami, prasowaniem, odrabianiem lekcji, nauką czytania, pisania, liczenia, malowania, wycinania, zabawami, po prostu z normalnym życiem rodziców. Początkowo pomagała mu jego mama, ale z biegiem czasu nauczył się być samowystarczalny i nie korzysta już tak często z pomocy*⁴⁰.

Generalnie to właśnie ojcowie cechują się niższym poziomem empatii, nie ekspozują uczuć na zewnątrz, poszukują w życiu nowych wyzwań i sytuacji to jednak wraz

³⁷ Zob. P. Raucz. *Myslałem o emigracji, ale...rodzina musi być razem. Ojcostwo drogą mężczyzny* 1/2011, <http://www.prolife.com.pl>, (05.12.2012).

³⁸ Zob. P. Wójtowicz. *Podjejrany: samotny ojciec*, <http://dziecko.onet.pl>, (05.12.2012).

³⁹ Zob. K. Kroc. *Rodzicielstwo w pojedynkę*, <http://parenting.pl>, (05.12.2012).

⁴⁰ Zob. <http://radziecka-srubka.blog.onet.p>, (05.12.2012).

z wiekiem wykazują mniejsze chęci do zmian, a więc cenią ustabilizowaną sytuację życiową. Ojcowie przejawiają większą troskę przed nadmiarem obowiązków. Ponadto zauważać się da, że nie ma istotnych różnic jeśli chodzi o kompetencje w zakresie wiedzy i umiejętności, którą służą do prawidłowego rozwoju dziecka. Ojcowie zaś lepiej niż matki potrafią zapewnić dziecku odpowiednie warunki do rozwoju⁴¹.

Zmiana męskości oraz ojcostwa wrosła na stałe w oblicze współczesnych rodzin. Nowy model ojca odcięty od wzorców płynących z przeszłości, którzy troszcząc się o bieżące sprawy nie mieli czasu na wspólne zabawy oraz wygłupy uczyli dzieci norm i zasad. Obecnie do starych obowiązków dochodzą jeszcze nowe, nieznanne ich ojcom czy dziadkom. Pełnoetatowy tata to całkowicie zaangażowany opiekun, pomocnik, troskliwy rodzic cechujący się odpornością na stres i wyzwania stawiane przez dzieci jak również świat. Współczesny tata musi nadal odznaczać się męskością, reprezentować rodzinę i ją bronić⁴².

STRESZCZENIE

Emigracje towarzyszą człowiekowi od zawsze. Są specyficznym zjawiskiem, które nabrało dynamizmu w drugiej połowie XX wieku oraz na przełomie XX i XXI wieku. Jedną z największych jej cech jest światowy zasięg oraz ogromne rozmiary, według Organizacji Narodów Zjednoczonych 3% populacji światowej to migranci. Zwykło się mówić, że to mężczyźni odchodzą, zdradzają, porzucają, wyjeżdżają... Jednak sytuacja ulega zmianie i obecnie kobiety rezygnują z macierzyństwa z różnych powodów. Jednym z nich jest emigracja zarobkowa bądź motywacje zawodowe pracy na lepszym rynku. Kiedyś to właśnie mężczyzna czuł

się zobowiązany za zapewnienie bytu rodzinie, poszukiwania źródeł dochodu. Dawne migrantki, to cień mężczyzn jako żony, matki, córki, stanowiły tło emigracji, a nie jej rdzeń. Obecnie sytuacja ulega zmianie na skutek czynników: politycznych, ekonomicznych, gospodarczych, społecznych. Kobiety przestały być skrępowane ciasnymi gorsetami życia codziennego oscylującego wokół domu i rodziny kreując nowe sposoby postrzegania świata i własnej wartości, radykalnie zmieniając rozumianą dotąd kobiecość w epoce migracji zwaną „feminizacją migracji”, która to polega na wzrastającym udziale kobiet w wyjazdach zarobkowych. Dane statystyczne dowodzą, że obecnie struktura migrantów jest zbliżona, kobiety dorównują mężczyznom. W związku z tym zmianie ulegają role oraz pozycje w rodzinach. Układ ról małżeńskich i rodzicielskich jest często przenoszony, zacierają się granice i podział pracy wykonywanych przez matki i ojców, którzy najczęściej wspólnie pracują na utrzymanie domu, rozwój i wychowanie dzieci. Zmianie ulega przede wszystkim rola ojca, który niegdyś odpowiedzialny był za reprezentowanie domu na zewnątrz, zarabiał, chronił, dbał o bezpieczeństwo stała się niejasna, zmiany ról wprowadziły chaos egzystencjalny mężczyzn w rodzinach i przeobrażenie ich życia. Sprawowanie opieki nad gospodarstwem domowym to nie tylko pranie, sprzątnię, gotowanie, to także o wiele ważniejszy komponent jakim jest niewątpliwie kontakt emocjonalno uczuciowy. Zatem jak twierdzi o prof. Leon Dyczewski mamy do czynienia z ukształtowaniem bardziej domowego wzorca ojca. Ojcowie przejmujący obowiązek wychowania dzieci stanowią specyficzną grupę społeczną różniącą się od grupy samotnych matek i spotykają

⁴¹ Zob. <http://wstrzoneojca.pl>, (05.12.2012).

⁴² Zob. T. Szlendak. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, różnicowanie*. Warszawa 2010, s. 448.

się z coraz większym zaufaniem społecznym. *Tato nigdy nie zastąpi matki, ale może być dla niego wzorem, który dziecko będzie mogło w przyszłości naśladować. Dziecko dobrze się rozwija, jeżeli jest bezpieczne i czuje się kochane co może zaferować każdy rodzic niezależnie od płci*

SUMMARY

Emigrations accompany person from always. They are a peculiar phenomenon which gained the dynamism in the second half of the 20th century and on the XX turning point and the 21st century. One from biggest for her the guild is global the reach and the enormity, according to the United Nations a 3% of the world population is migrants. Usually this men are diverging, are betraying, will throw, are leaving... However the situation is changing and at present. One of them is motivated emigration or labor unions better market. At one time the man just smelt it oneself indebted for providing the existence for the family, of seeking sources of income. Old migration it is a shadow of men as wives, mothers, daughters, constituted the background of the emigration, rather than her core. At present the situation is changing as a result of factors: political, economic, economic, social. Women stopped being tied up with tight corselettes of the everyday life fluctuating around the house and the family creating new ways of perceiving world and the self-worth, radically changing the femininity understood until now in the age of the migration called, „with feminization of the migration“, which relies on the growing participation of women in paid departures. Statistical data are showing, around at present the structure of migrants is being moved close, women are equaling men. Therefore roles and po-

sitions are changing in families. The arrangement of marital and parental roles is often moved, are fading away border and dividing up of work of children carried out by mothers and fathers which most often collaborate for the upkeep of a house, the development and the upbringing. Ahead of everyone a role of the father which once was responsible for representing the house outside is changing, earned, protected, cared about the safety she became vague, amendments to lines implemented the existential chaos of men in families and transforming their life. Taking care of the household isn't only washing will clean, boiling, it also a far more important component undoubtedly a contact is which emocjonalno emotional. So how he claims about Prof. Leon Dyczewski of mum for making the father with forming the more home template. Fathers taking over the duty of raising children constitute a peculiar social group differing from the group of single mothers and are encountering the more and more great public trust. Dad will never be a mother substitute, but can be a pattern which the child will be able to in the future imitate for it. The child well is developing, if is safe and is feeling darling what everyone can offer to give birth irrespective of the gender.

LITERATURA

1. Bera R. *Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej. Lublin 2008.
2. Gizicka D. *Rodzina w rozłące migracyjnej w świadomości dorosłych dzieci migrantów*. [w:] Więckiewicz B. (red.). *Problem eurosieroctwa w Polsce*. Drukarnia Wydawnictwa Światło-Życie. Stalowa Wola 2011, s. 33-60.

3. Grzymała-Moszczyńska H. (red.). *Drogi i rozdroża. Migracje Polaków w Unii Europejskiej po 1 maja 2004 roku. Analiza psychologiczno-Socjologiczna*. Wydawnictwo Nomos. Kraków 2010.
4. Jacewicz A. *Wybrane problemy funkcjonowania rodzin emigrantów*. [w:] R. Bera. *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Lublin 2010, s.193-204.
5. McDowell J. *Ojcowska miłość, czyli jak relacja z ojcem wpływa na samoocenę dziecka i rozwój jego osobowości*. Oficyna Wydawnicza Vocatio. Warszawa 2010.
6. Napierała J. *Regionalne aspekty zróżnicowania mobilności Polaków w świetle wyników sondażu*. [w:] Kaczmarczyk P. *Współczesne migracje zagraniczne Polaków. Aspekty lokalne i regionalne*. Ośrodek Badań nad Migracjami. Warszawa 2008, s. 133-157.
7. Kaczor S., Garleja T. Z. *Sieroctwo emigracyjne-problemy i możliwości działań profilaktycznych*, w: Bera. *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Lublin 2010, s.185-192.
8. Kępińska E. *Migracje sezonowe z Polski do Niemiec. Mechanizmy rekrutacji, rola rodziny i zróżnicowanie według płci*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 2008.
9. Kozak S. *Patologia Eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*. Wydawnictwo Difin. Warszawa 2010.
10. Lachowska B., Lachowski S. *Psychospołeczne aspekty samotnego ojcostwa*. [w:] Kornas Biela D. *Oblicza ojcostwa*. Lublin, 2001, s. 483-504.
11. Urbańska S. *Transnarodowość jako perspektywa ujęcia macierzyństwa w warunkach migracji*. [w:] Slany K. (red.). *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 2008, s.75-85.
12. Przybycień K.K. Przybycień M. *Emigracja-lekarstwo czy trucizna? Sytuacja rodzinna dzieci emigrantów w świetle badań własnych*. [w:] Więckiewicz B. (red.). *Problem eurosieroctwa w Polsce*. Drukarnia Wydawnictwa Światło-Życie. Stalowa Wola 2011, s. 61-82.
13. Slany K. (red.). *Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 2008.
14. Szlendak T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2010.
15. Witczak J. *Ojcostwo bez tajemnic*. Towarzystwo Rozwoju Rodziny. Warszawa 1992.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

1. Chęcinska I. *Rodziny niepełne w Polsce*, <http://wstroneojca.pl>, (04.02.2007).
2. Kroc K. *Rodzicielstwo w pojedynkę*, <http://parenting.pl>, (05. 12. 2012).
3. Raucz P. *Myślałem o emigracji, ale...rodzina musi być razem. Ojcostwo drogą mężczyzny 1/2011*, <http://www.prolife.com.pl>, (05.12.2012).
4. Wójtowicz P. *Podjejrany: samotny ojciec*, <http://dziecko.onet.pl>, (05. 12. 2012).
5. <http://radziecka-srubka.blog.onet.pl>, (05.12. 2012).
6. <http://pap.pl>, (25 września 2012.11:40).
7. <http://wstroneojca.pl>, (05.12. 2012).
8. <http://zakochanyRodzic.pl>, (09.05.2011).